Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

GRANEFORS KOPPAR- OCH MESSINGSVERK. *Se textafd.* — AMATÖRFOTO. R. JONSSON, KARLSHAMN.

19:DE ÅRG. DEN 22 SEPTEMBER 1918 N:O 51

F. A. Norman, Stockholm. *Klichéer Bengt Silfverspare.*

O. E. N. Sjöström

EMIL SPANBERG.

TILL PORTRÄTTET Å FÖREGÅENDE SIDA.

Det torde höra till undantagsföretelserna icke blott i vårt land utan i hela världen, att en familj i bortåt ett kvarts miliennium varit bunden vid samma ort och vid samma industriella handtering. Ett exempel därpå erbjuder den Spånbergska släkten. Namnet har den hämtat från Lilla Spånhult i Barnarps socken af Jönköpings län och generation efter generation har den där alltsedan senare hälften af 1600-talet idkat järnmanufaktur. Förmögna och ansedda ha släktens medlemmar alltid varit, alltifrån den förste "mäster Sven" i Lilla Spånhult, som var född omkring år 1660 och år 1700 uppbar kyrkovärdens ansedda förtroendeuppdrag i hemsocknen, ända till nutidens brukspatroner på Norrahammar, hvilka eröfrat sig en marknad gående utanför icke blott landets utan äfven världsdelens gränser. På H. 8. D:s första sida återgifves i detta nummer bilden af den man, som för närvarande uppbär släktens stolta traditioner.

Carl Emil Bernhard Spånberg är född den 22 april 1852 i Lilla Spånhult samt son till landtbrukaren och industriidkaren Sven Johan Spånberg och hans maka Christina Margareta Johansson. Efter att ha aflagt mogenhetsexamen vid Jönköpings högre allmänna läroverk ägnade han sig till en början åt den militära banan och blef efter att ha genomgått Karlberg år 1873 underlöjtnant vid Jönköpings regemente där han år 1878 befordrades till löjtnant, i hvilken egenskap han kvarstod i militärtjänsten till år 1887, då han begärde och erhöll afsked.

Det var emellertid på indelningsverkets tid och intet hade hindrat Spånberg att bredvid sina officersuppgifter äfven ägna sig åt det praktiska lifvets värf. Redan på 1600-talet hade på Norrahammar funnits smedja för tillverkning af plåtsmide såsom vattenskopor, stekpannor, hänglås, spadar m. m. Det var de många små vattenfall, som Tabergsån här bildar, hvilka utgjort en naturlig anledning till en industriorts uppblomstrande. Till rörelsens utvidgande i stor skala var det emellertid först Emil Spånbergs broder, den år 1903 aflidne bruksägaren Johan Wilhelm Spånberg, som tog initiativet. Redan i början på 1870-talet hade denne tillsammans med åtskilliga andra personer här grundat en trämassefabrik, hvilken emellertid i likhet med ett par följande sedermera åter blifvit nedlagd. Den första upprinnelsen till Norrahammars nuvarande bruk är att räkna från år 1877. Då anlade nämligen Johan Wilhelm Spånberg tillsammans med Emil Spånberg det bruk för tillverkning af gjutgods och landtbruksredskap, hvarur den nuvarande världsaffären framvuxit. Den forsta gjuteribyggnaden uppfördes då och tillverkningen af handelsgjutgods tog sin början. Redan dessförinnan hade upptagits tillverkning af landtbruksredskap. Utvecklingen har sedan gått raskt framåt, så att i de skandinaviska länderna är Norrahammars tillverkning af landtbruksredskap numera den största och gjutgodsfabrikationen den näst största, som öfver hufvud existerar. Arbetareantalet, som år 1877 uppgick till 70, steg år 1914 till öfver 700. Nya verkstäder ha uppförts så godt som årligen. För närvarande omfattar gjuteriet fem kupolugnar. Dessutom finnes aduceringsverk med degelsmältning och två aduceringsugnar, förnicklings- och emaljeringsverk, verkstad för landtbruksredskap, radiatorverkstad o. s. v. Tillverkningarne omfatta så godt som alla slag handelsgjutgods: kokspislar, kaminer — t. ex. solo- och maxkaminer —, vattenvärmare och grytor, inalles c:a 8,200 ton årligen och vidare aduceradt gjutgods, emaljerade kokkärl och sanitetsgods t. ex. badkar, tvättbord och dylikt. Af landtbruksredskap äro som bekant i synnerhet Norrahammars plogar berömda: af dem föras årligen c:a 15,000 i marknaden. Men därjämte tillverkas i stort antal harfvar (c:a 6,000 stycken årligen) och cambridgevältar (c:a 1,800 st. årligen). Vidare tillkomma radiatorer för vatten och för ånga, stativ- och bordmanglar, trädgårdsmöbler, stallinredningar o. s. v. Från ett tillverkningsvärde af 114,000 kr. år 1878 hade bruket kommit upp i 1,690,000 kr. år 1908. Under kriget har denna summa naturligtvis ytterligare öfverskridits; år 1916 beräknades årsproduktionen till icke mindre än 3,804,000 kr. Hvad som i hög grad främjat brukets utveckling har varit *dels* elektrifieringen af Tabergsåns vattenfall, hvilken möjliggjorts genom ganska betydande kanal- och tunnelarbeten; inalles finnes 600 hästkrafters vattenkraft, hvarjämte äfven drifvas 4 elektriska generatorer om 470 hästkrafter; *dels* upparbetandet af utländska marknaden. Årligen hafva sålunda exporterats för c:a en half million kr. plogar och harfvar till Finland och Ryssland, kokspislar till Sydafrika, kaminer till — Turkiet förutom diverse till de nordiska grannländerna.

Vid Johan Wilhelm Spånbergs frånfälle år 1903 ombildades Norrahammars bruk till ett familjebolag, hvars ledande man allt framgent är Emil Spånberg. Äran af den senare tidens utveckling tillkommer sålunda i hufvudsaklig mån honom.

År 1904 införlifvades dessutom med Norrahammar en britanniametallfabrik vid Hulufors i Sandseryds socken, vid hvilken husgerådssaker till ett värde af c:a 100,000 kr. årligen tillverkas af britanniametall, aluminium oeh förnicklad hvitmetall.

Emil Spånberg är emellertid icke blott framgångsrik industriidkare. Han är ätven intresserad och lycklig landthushållare. Det är en betydande ägovidd, som är förenad med Norrahammars bruk, och dessutom äger han personligen fastigheterna Hökhult och Lilla Åsa. I synnerhet har han intresserat sig för hästafveln och bedrifver sedan tjugofem år tillbaka ett stuteri för uppfödning af ädla hästar. Alltsedan 1890 har han också haft säte i Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott och är sedan år 1903 dess vice ordförande. Sedan år 1897 är han äfven ledamot af länets hästpremieringsnämnd. Vidare har han inlagt stora förtjänster om torfmossesaken och är sedan år 1891 ledamot af Svenska mosskulturföreningens styrelse och af dess förvaltningsutskott. Det bästa vittnesbördet om Emil Spånbergs framgångsrika verksamhet på detta område har dock gifvits därigenom, att Jönköpings läns hushållningssällskap tilldelat honom den sällsynta utmärkelsen af sin stora guldmedalj.

Naturligtvis har Spånberg äfven haft plats i länets landsting. Det förtroende, hvarmed han äfven där omfattades, tog sig uttryck, då han år 1909 utsågs att representera länet i Första kammaren. Vid 1910 och 1911 års riksdagar var han suppleant i jordbruksutskottet, vid den förra var han dessutom suppleant och vid den senare ordinarie ledamot af det särskilda utskott, som tillsattes för behandling af k. m:ts propositioner med förslag till arbetsaftalslagstiftning. Till sin politiska åskådning moderat i gammaldags mening tillhörde han Första kammarens minoritetsparti, och kom på denna grund icke att bli omvald efter förstakammarupplösningen på hösten år 1911. Så kort som hans riksdagsbana blef, fick han gifvetvis icke mycket tillfälle att göra sig gällande. Dock uppträdde han år 1910 med ett uppmärksammadt anförande mot yrkandena på införande af tackjärnstull. Vid 1911 års riksdag väckte han en motion i den ädla hästafvelns intresse och slog äfven i kammaren ett slag för denna sin hjärtesak. Därjämte var han medundertecknare af en motion gående ut på höjning af anslaget till vägars nyanläggning, omläggning och förbättring.

Af sina underlydande har brukspatron Spånberg städse omfattats med den tillgifvenhet och aktning, som plägar komma en god och omtänksam husbonde till del. Förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare har på Norrahammar alltid varit det bästa.

Sedan år 1880 är Spånberg i äktenskap förenad med Anne Maria Lyckberg.

UNDER LASSET.

FÖR HVAR 8 DAG AF *ELISABET KUYLENSTIERNA-WENSTER.*

HAN ville helst, att hon somnat; det är lugnast då, eljest meddelar sig hennes nervsträngade oro åt allt i hemmet. Det är så underligt att minnas hur han endast för några år sedan kunde spritta till midt under det intensiva arbetet på tidningen af längtan efter hennes unga, käcka kvinnoskratt, när hon rasade med barnen, och hur ifrigt han skyndat hem för att snarast få taga henne i sin famn och sluta henne intill sig med stark och ljus ömhet.

Förhållandena hade så småningom omgestaltat allt. Hans manliga, ofta hetsiga kärlek till lifsglädjen var förvandlad till en feberdröm. Och den lycka de två, mannen och hustrun, ägt gemensamt, var tummad och klämd mellan verklighetens smedsnäfvar, till dess den ej kunde skiljas från annat skrot.

De fyra barnen äro ibland tre, ibland fyra för mycket. Hela den lilla klungan gjorde sig som blommor i solsken, så länge hemmet var en grön äng men sedan alla förhoppningars gräs bränts bort, se också de vissna ut, stackars vårblomster.

Till råga på allt kom Hedvigs underliga nervsjukdom, hvilken redan från början gjort honom oresonligt otålig. Han tvang sig till ett yttre lugn, men inom honom kokade och sjöd harmen mot den bräckliga kvinnonaturen, hvilken är oförmögen att bära sin del af bördorna. Var inte han familjeförsörjare, måste inte han oafbrutet vara i selen för att inte lasset skulle stanna i backen och glida utför? Hon skötte hemmet, barnen, hushållet, hade jungfru och extrahjälp ibland, men hvem hjälpte honom?

Han måste låta nätterna öka ut dagarna, skrifva skräpartiklar och förödmjuka sig för att få in dem "som spaltfyllnad" mot en hacka, hvilken var använd långt innan han höll den i handen. Ingenting räckte, och glädjen, trefnaden voro totalt husvilla.

För att spara på bränslet, är hans skrifbord inflyttadt i sängkammaren, där det måste vara varmt för Hedvigs skull. Hon fryser jämnt. Hans rum är afstängdt. Där höllos förr deras små muntra tip-topfester, men nu är det iskallt därinne.

Gossarnas lilla sofskrubb är också oeldad, men de sitta mest i salen med sina läxor och sina — för mammas skull — stillsamma lekar. Flickorna hänga slött och anemiskt öfver bröderna. De äro undernärda bägge två och orka inte fundera ut någon sysselsättning.

Hedvig vänder sig mödosamt och tungt i sängen. Det är besynnerligt, att en så lätt och smidig kropp kunnat bli släpande ovig i rörelserna.

— Kurt, skall du sitta uppe i natt också.

— Ja, det vet du ju.

— Hvad är klockan?

— Halfnio strax.

— Hvad gör barnen?

— Spelar De löjliga familjerna. Det är ett tidstecken, att ett så idiotiskt sällskapsspel blifvit modernt.

Hedvig svarar ingenting. Hennes tankar virfla som brännande gnistor i det alltid värkande hufvudet, och hon förmår inte samla dem. I kväll är också allting särskildt oroligt. Hela eftermiddagen har hon hört steg och röster i våningen öfver, lätta, danslystna steg, glada, förväntningsfulla röster. Det skulle bli en kostymfäst hos den nygifte författaren, hvilkens bok gått i tio upplagor och dessutom var en litterär succés. De båda människorna voro så obeskrifligt lyckliga, att det klang i luften omkring dem. Och de trodde på framtidens solskensdag alldeles som Kurt och hon en gång. När det var riktigt tyst härnere, kunde Hedvig höra deras förälskade kutter däruppe, och då brast hon gärna i gråt; tårarna värkte fram i bitterhet emot något hon ej namngaf.

— Skall du inte gå upp en stund till Ihles, Kurt?

Hans penna hade raspat, men det var icke alltid Hedvig tog hänsyn till, att hon störde honom. I början hade hans arbete varit ett slags sakrament för henne, men allt som dess halt tvangs sjunka, blef hon mindre högtidsstämd inför det, tog det mest som en handelsvara, "made in Germany", ett billigt styckegods, hvars största förtjänst var liflig omsättning.

Kurt rycker till. Hela tiden har föreställningen om kostymfästen däruppe sugit honom som en hunger, han icke kunde få tillfredsställa. Om Hedvig varit frisk, skulle de förmodligen, trots allt, viggat sig till någon elegans i ett kostymmagasin och gripit en kvälls skimrande bubblefröjd, men nu... Han vet så väl, att hon icke menar, att han skall taga danssteg och dricka champagne öfver hennes sjukbädd. Han svarar likgiltigt.

— Jag hinner nog inte, du.

— Men det skulle roa dig, återtar hon med sjuklig envishet, medan de magra händerna enerverande prassla med lakanen. Han genomskådar henne genast. Hon vill, att han skall komma fram till sängen, ta henne i sin famn, och hviska smekande ord om att han icke utan henne kan njuta, skratta och förnimma tillvarons evoë och fröjderop.

Men han sitter stilla, kall inför ångesten, som förtätar luften i rummet. Nu har hon legat där i sex veckor, därför att hon måste hvila, men han då. Om han stupar eller spränger hjärnan en vacker dag? Då skall hon troligen resa sig — tvingas till det för barnens skull. Elakheten skjuter upp inom honom som en giftig planta i dunsten af osunda tankar. Han är orättvis, men vill ej erkänna det. Han minns, att hon svimmat gång på gång sista dagen hon försökte hålla sig uppe. Och hon förmår icke stödja på benen. Hennes bekanta tycka, att hon magrat ohyggligt. Flickorna gråta hvar gång de varit inne hos mamma. Det är bedröfligt och eländigt alltihop, men kunde han, finge han skaka af sig oket som en fånges fjättrar, skulle han sannerligen göra det.

— Jag undrar, om barnen ska kunna sofva, när de börja väsnas riktigt däruppe, pustar Hedvig, och han hör, att hennes hufvudkudde faller i golfvet.

— Ja, annars får de väl låta bli.

Nu är han vid sängen och hjälper till med kudden. Den är skrynklig, het och fuktig. Han vänder den vanemässigt.

— *Du* skulle försöka sofva, Hedvig. Barnen kan gärna komma in och ta godnatt.

— Ja, låt dem det.

Och in komma de. Först Håkan, som måst ha glasögon för sin närsynthets skull. Han är äldst och tolf år. Nina, den yngsta är sju. De se glåmiga och liksom bortslarfvade ut alla fyra. Mårten har en gäll, skrikig röst. Tora är redan en liten kokett gås med gula lockar och en massa onödiga slängar på kroppen.

Ingen af dem är sådan modern tänkt sig dem. För henne hade de blifvit smått generade och skygga. Sjukdomen har fort aflägsnat dem ifrån henne, och det hjälper föga, att hennes kraftlösa händer försöka draga dem till sig. Hon frågar dem alltid ängsligt om tusen småting, som de rubricera som kält. Och hon vet, att deras små kära ansikten ljusna, när de kommit ut i salen igen.

Mamma är påminnelser, en pekpinne på dagens plikter, en oro för trasiga strumpor, otvättade öron, trassligt hår. När hon frågat och frågat om detta, ba-

Forts. å sid. 810.

"HÖSTSOL" INVIGES.

"HÖSTSOL", DES CENISKA ARTISTERNAS ÅLDERDOMSHEM VID TÄBY, *samt därunder en interiör af hallen.*

Söndagen den 8 september invigdes vid Täby teaterpensionärernas tillflyktsort, *Gustaf Fredriksons ålderdomshem "Höstsol".*

I det härligt belägna f. d. herresätets park där fruktträden dignade under årets skörd och en mild septembersol då och då värdigades lysa, hade så godt som allt Stockholms teaterfolk jämte många andra teaterintresserade till ett antal af inemot 200 personer samlats när den högtidliga invigningen tog sin början med sången "Bevare Gud vårt fosterland" med solo af operasångaren Åke Wallgren. Häreiter gaf skådespelaren herr Tore Svennberg å kommitténs vägnar en resumé öfver hemmets tillkomst, de bidrag som influtit alltsedan den första höstsolskabareten för sex år sedan, som endast den gaf en grundplåt på 52,000 kr. alltintill att Gustaf Fredrikson med sin storartade donation säkerställde företaget. — Stiftelsens ordförande, generaldirektör H. Rydin höll högtidstalet, betonande också han

SKÅDESPELAREN TORE SVENNBERG TALAR VID INVIGNINGEN. *Längst t. h. direktör Gustaf Fredrikson, den egentlige skaparen af hemmet; längst t. v. den bekante konstsamlaren generalkonsul J. Jahnsson.*

Gustaf Fredriksons stora gärning för hemmets tillkomst. Efter sång af operasångarna Åke Wallgren och Henning Malm afslutades högtidligheten med att herr Svennberg föredrog Daniel Fallströms till invigningen särskildt skrifna dikt "Höstsol".

Fem manliga och fyra kvinnliga pensionärer äro redan sedan några veckor bofasta inom hemmet, men plats finnes för elfva. Dessutom donerade bankir *Gösta Kyhlberger*, som förut med 10,000 kr. bidragit till hemmet, på invigningsdagen medel till uppförande af en helt ny flygel med plats för ytterligare tio pensionärer.

ERNST NORÉE, *Teaterförbundets sekr. o. "Höstsols" verkst. led. Har fått emottaga en i hög grad erkän-*

sam skrifvelse från Förbundet för ett mångårigt oegennyttigt arbete till förverkligande af "Höstsol".

Öfverst: GENERALDIREKTÖR H. RYDIN AFHÅLLER INVIGNINGSTALET Å "HÖSTSOL", *de sceniska artisternas ålderdom hem vid Täby.*

Mellerst: DIREKTÖR ALBERT RANFT *och en af pensionärerna.*

Nederst: SVENSKA STADSFÖRBUNDETS KONGRESSDELTAGARE BESE VILLORNA VID ÄPPELVIKEN. *Pressfotos.*

DANSKT FOTBOLLSPRIS TILL SVERIGE. *Det af Danska Kustart.-fören. instiftade vandringspriset eröfradt af Vaxholms Kustart. reg.te. Utfördt hos hofjuv. Hallberg, Sthlm. Text å sid. 811.*

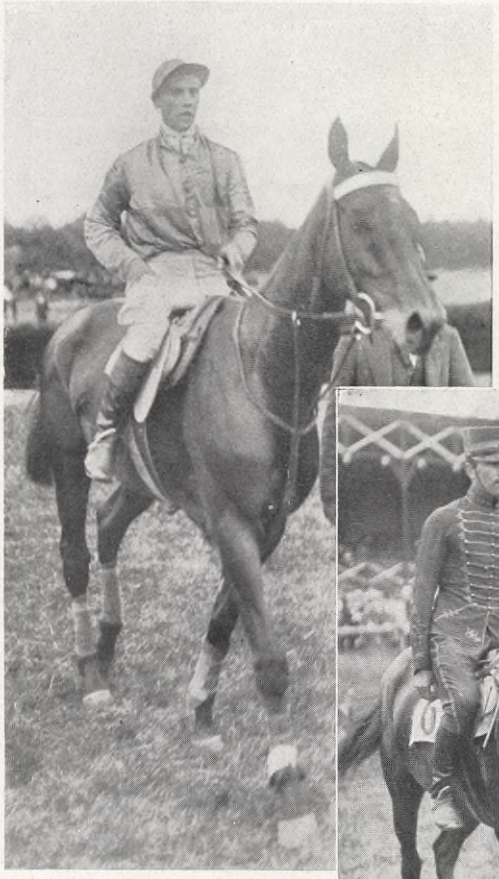

Foto. Modin, Sthlm. *Klicke: Bengt Silverspare.*

FRÅN LINDARÄNGENS SISTA LÖPNINGAR. *T. v. Löjtnant H. Wahlberg å "Franco", eröfrade S:t Eriks pris. — Därunder: Ryttmästaren G. Wiedesheim-Paul å "Rabiflax", segrare i 1:a och 3.e löpn.*

För oåterkalleligen sista gången togs Lindarängen i anspråk som kapplöpningsfält söndagen den 8 sept. De hästar, som ställde upp till de olika löpningarna voro ej många men med fina namn och spänningen var hela tiden hög allt ifrån första loppen, som båda hemfördes af ryttmästare G. Wiedesheim-Paul, dagens enda dubbelpristagare. Löpningarnas glanspunkt blef dock steeplechasen om S:t Eriks pris där veteranen på kapplöpningsbanan, gen.-major Ernst Linder startade på Early Hope i sällskap med löjtn. H. Wahlberg på Franco och grefvarna Carl och Fredrik Bernadotte af Wisborg på resp. Golden Pet och Gentleman. Early Hope ledde hela banan utefter med en till det yttersta uppdrifven fart och var så godt som säker om första plats när i slutloppet Franco lyckades pressa sig fram och vann med en knapp half längd. Allra sista loppet blef likaledes en vacker och spännande prestation, denna gång af öfverstelöjtn. Tarras Wahlberg på Rebell och afslutade värdigt den gamla kapplöpningsbanans ärorika traditioner. — Som bekant kommer området att ingå i den under anläggning varande frihamnen.

Bilden t. v.: GÖTEBORGSSEGRAR ÖFVER STOCKHOLM. *Djurgårdsspelarnes mål svårt hotadt. Göteborgs-Kamraterna segrade i denna match i Stadion med 8—0. (Text å sid. 811). Pressfoto. — Samtidigt besegrade Örgrytespelarne i Göteborg A. I. K. från Stockholm i en match å Walhalla med 3—0. — T. h.:* BARNENS DAG I STOCKHOLM. *Den af T. Schonberg tecknade affischen.*

TILL DET NORSKA KONUNGABESÖKET.

Efter porträtt. Klicke: Bengt Silfverstarre.

Vidst bilder: NORSKA MINISTERPARET VID SVENSKA HOFVET, *Norges envoyé extraordinaire och ministre plénipotentaire professor och fru G. F. HAGERUP.*

Efter porträtt. Klicke: Bengt Silfverstarre.

Det norska ministerparet i Stockholm åtnjuter en ovanlig popularitet, i likhet med hvad som var fallet i Köpenhamn, där professor Hagerup var ackrediterad innan han kom i spetsen för sitt lands representation i Sverige. Det sades under Köpenhamnstiden om minister Hagerup att han och vår egen minister, hr Günther, kunde täfla om sympatierna i den danska hufvudstadens diplomatiska kår, och i vårt land ha hr. och fru Hagerup en icke mindre krets af personliga vänner, trots den jämförelsevis korta tid de ännu varit bosatta i Stockholm.

Det var tidigt på våren 1916 som det blef bestämdt att professor Hagerup skulle utbyta ministerposten i Köpenhamn, Haag och Bryssel hr. Hagerup var dock hela tiden bosatt i Köpenhamn — mot samma post i Stockholm. H. är född i Hortens 1853 Sedan han tagit studentexamen i Trondhjem 1870, studerade han till en början medicin. Han öfvergick dock snart till juridiken och denna förblef han senare trogen. År 1876 aflade han juridisk examen och studerade senare med offentligt understöd 1877 romersk och modern förmögenhetsrätt i Tyskland och Frankrike. Under några år innehade han ämbeten hemma i Norge och sedan han 1885 blifvit doctor juris, blef han samma år professor i juridiska fakulteten. Samtidigt hade han äfven säte i höiesteret som e. o. assessor och kallades 1901 till ledamot af civilprocesslagkommittén. Till en början koncentrerade han sitt intresse på förmögenhetsrätten, rörande hvilken han utgaf en del uppmärksammade afhandlingar. Som professor sysselsatte han sig med process- och straffrätt och publicerade äfven på detta område flera intressanta afhandlingar. På kriminalrättens område representerade H. den moderna reformrörelsen och han betecknas allmänt som den mest framstående nu lefvande kännaren af norsk lagfarenhet. År 1900 kreerades han till juris hedersdoktor i Upsala.

Men trots detta omfattande vetenskapliga arbete har H. hunnit spela en betydande roll i det politiska lifvet. Han blef medlem af Stangs andra ministär som justitieminister och bildade då ministären Stang 1895 upplöstes en koalitionsministär. I februari 1996 måste hans ministär lämna platsen för en vänsterregering och han återvände nu till universitetet. Sedan högern 1903 fått majoritet i stortinget trädde han samma år i oktober i spetsen för regeringen. Då unionskrisen emellertid tillspetsades efterföljdes han den 11 mars 1905 af Michelsen.

När Norge efter unionskrisen skulle ha egen utrikesrepresentation var det gifvet att H. i första rummet skulle ifrågakomma som norskt sändebud och han utnämndes också till minister i Köpenhamn, Haag och Bryssel, hvilken post han innehade till i mars 1916, då han blef minister i Stockholm.

Minister Hagerup är sedan 1880 i äktenskap förenad med Frederique Bödtker, dotter till sörenskriver Bödtker.

Det är med glädje och tillfredsställelse Sveriges konungahus och folk i dagarna emottager konung Haakons besök vid Sveriges hof. Besöket, som kommer som ett svar på konung Gustafs nyligen aflagda visit hos Norges monark, är ett nytt glädjande bevis på de sympatier, som under världskrigets stormar enat de nordiska folken med allt starkare band. Då Norges konung nu efter en 13-årig regeringstid aflägger sitt första besök i landets hufvudstad, skall han utan tvifvel finna hur djupt konung Gustafs helsning till sin konungslige frände vid besöket i Kristiania funnit genklang hos Sveriges hela folk.

Konung Haakon kan utan öfverdrift sägas vara i sitt land utomordentligt populär. Han är född i Danmark den 3 aug. 1872 och broder till nuvarande danske konungen, Christian X samt sålunda äfven till prins Carls gemål, prinsessan Ingeborg. Med sitt enkla, nobla och sympatiska väsen har han helt vunnit för sig det i grund demokratiska och frisinnade folk han regerar. Det är alltid med den djupaste tillgifvenhet och med ett inslag af betagande hjärtevärme man i Norge talar om sin konung, och ingen byggnad i Kristiania åtnjuter större popularitet än kungliga slottet i den breda, vackra Karl Johansgades parkomgifna slutning. Stora kraf ställdes på konung Haakon vid hans tronbestigning under det för Skandinavien minnesvärda året 1905, och under hans regenttid har en för vår världsdel förödande och kritisk tid låtit honom liksom hvarje annan regerande furste känna en kronas tyngd och ansvar. Med sansad och klok politik har han styrt sitt rike igenom svårigheterna. Under hans tid har Norge haft en ekonomisk blomstringstid som intet annat rike i Norden torde kunna öfverglänsa. Klok och aktad utåt, älskad och ärad inom egna landamären tillhör konung Haakon dessa lyckliga regenter, hvilka det blifvit förunnadt att i en för staterna mörk och pröfvande tid få inskrifva ett lyckligt och ljust blad i sitt eget lands historia.

Drottning Maud delar till sinnelag och sympatier konungens anspråkslösa mellan arbete och stärkande

Forts. å sid. 815.

KONUNG HAAKON BESÖKER SVENSKA HOFVET.

Efter senaste porträtt.

HAAKON VII.
KONUNG AF NORGE.

Stiché: Bengt Silfversparre.

DEN SENASTE FLYGOLYCKAN.

Foto. Blomgren, Klippan. Kliché: Kem. A.-B. Bengt Silfversparre, Göteborg—Obs.

DEN AF ARMÉFLYGAREN LÖJTNANT T. VON JOHNSTONE FÖRDA FLYGMASKINEN EFTER NEDSTÖRTANDET, *därvid föraren skadades till döds — och sednare aflidit — och den medföljande passageraren, fänrik R. F. Ragnarsson, dödades på stället.*

Foto. Malmström, Malmslätt.
DEN OMKOMNE ARMÉFLYGAREN LÖJTNANT TOR VON JOHNSTONE *som arméflygare å Malmslätt.*

Åren 1915—18 äro dystra blad i vårt flygvapens historia. Under desamma ha olyckorna följt hvarandra tätt och döden skördat många unga hjältar i det nya och kräfvande vapnets tjänst. För knappt två månader sedan störtade den förste inom flygarkåren i vårt land, mannen som gjort luften till sitt rätta element, friherre Carl Cederström jämte den framstående flygaren kapten Krokstedt. Ett par veckor senare kräfde en ny dödsolycka på Västkusten löjtnant Netzlers och den unge spanaren löjtnant Tåhlins lif. Nu i dagarna har en ny upprörande flygolycka skördat ytterligare två offer, nämligen löjtnanten i Norra skånska infanteriregementet, arméflygaren *Tor von Johnstone* och dennes tillfällige passagerare, fänriken vid samma regemente *R. F. Ragnarsson*

Olyckan ägde rum den 8 sept. å den 4 km. från Ljungbyhed belägna Bonarps hed. Omedelbart efter starten, som företogs med ett till armén från Thulinverken nylevererad aeroplan, steg maskinen till en 30 à 40 meters höjd, hvarefter den plötsligt störtade till marken. Vid nedslaget kastades löjtnant von Johnstone ur maskinen och erhöll mycket svåra skador, medan fänrik Ragnarsson slungades framåt mot slitrummets kant och ljöt en ögonblicklig död. Genom blodförgiftning, uppkommen genom infektion i det af benbrottet komplicerade såret, afled löjtnant Johnstone följande dag å Lunds lasarett. Rörande orsaken till olyckan anser man att maskinen togs upp innan den fått tillräcklig fart, hvarför den ej var skickad att motstå vindtrycket utan beröfvades balansen och störtade. Någon brist å densamma har af undersökningskommissionen ej kunnat upptäckas. Vid tidigare företagna profflygningar har den äfven fungerat till fullkomlig belåtenhet.

Löjtnant *von Johnstone* var född i Halmstad år 1888 och son till bankkamreraren A. von J. därstädes. Han utnämndes till underlöjtn. 1912 och till löjtn. 1915. På våren 1916 kom han till d:r Thulin, där han sommaren samma år eröfrade certifikatet. Den bortgångne har gjort sig känd som en sympatisk kamrat och en synnerligen skicklig och varmt intresserad aviatiker.

Fänrik *R. F. Ragnarsson* var född 1894. Han genomgick 1916—17 Karlberg och hans militära utsikter ansågos ovanligt lofvande.

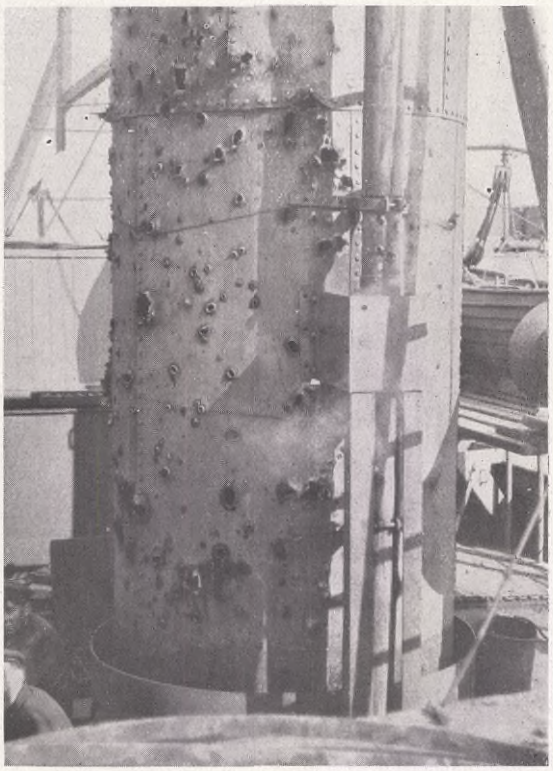

HVAR 8 DAGS GÖTEBORGSFOTOGRAF. Kliché: Bengt Silfversparre.

ÅNG. IRMA FRÅN HÄLSINGBORG *med skorstenen träffad av ett granatskott från en tysk U-båt utanför Nöddingens kummel nära Bergen.*

Forts. fr. sid. 803.

dar hon i svett och är så matt, att hon icke orkar höra något om deras lekar.

Så gå de, och hon ligger kvar, skälfvande, med ögonen bländade af tårar, med dörren stängd ut till lifvet — barnen.

Å, lifvet är annat också. Det är hela hushållet, som Karin sköter efter hennes order, men som icke ger henne någon ro, det är hemmet — gardinerna i salen, hvilka måste tas ned och tvättas, fönsterblommorna, som bli alldeles vårdslösade, kaminen, hvilken Karin behandlar fruktansvärdt ointelligent, lappning och lagning, stopp vid stopp. Sista tiden hon kunde hålla sig uppe, såg hon ett helt rägn af stoppar och hål, när hon slöt ögonen.

Så är det Kurt — han var henne en gång hela lifvet, innan det blef ett puzzlespel af svarta, formlösa bitar, omöjliga att sammanfoga till en silhuett af lyckan.

Hon tänker — så ofta hon orkar tänka — att han helst skulle vilja vara henne kvitt nu. Hon är honom en börda till de andra; och aldrig än har väl en man älskat *i nöd*. Han har fördragit, men älskat, nej — det är en lustkänsla i hans hjärta och sinnen.

Musiken klingar däruppe som en brusande hymn, och det märks att många lystra till den framböljande, hvardagsaflyftande fröjdemelodien. — Det är dur människor behöfva, hade värden skrifvit i succésboken, endast ett fåtal förmår taga ett vackert mollaccord, men dur sitter inne med den goda publiktriumfen.

Kurt skrifver igen — hvad vet han knappt — det är ett par, tre halfsulningar i bästa fall. Nu dansa de mazurka däruppe. Gerda Ihle är klädd till pierette. Han hade mött henne på gatan, och hon hade genast talat om festen hos broderns. Ville inte han bli pierrot. Hon kunde sjunga en liten fransk chanson om la Lune för sin pierrot. Hvarför lånade han inte harlequinsbjällrorna för en kväll. Tingel-tangel. Ja gubevars, men de läto som skratt i alla fall. Och han skulle nog lockas till munterhet.

Ja, det trodde han, och om han inte haft det så tråkigt... Ja visst, stackars Hedvig. Det var väl de gräsliga tiderna, som knäckt henne?

Nu dansade den sorglösa, slanka, lifsberusade Gerda däruppe. Hon är den midja hans, fantasi famnar; de strålande ögon hans skumma blick åtrår. Kanske den mun, som kysser bort äcklet efter dagarnas torrskaffning.

Han känner sig som i en bur, rasande, brutal mot ödet. En knytnäfve mot oändligheten. Så gör han en båge af pennskaftet. Det brister strax. Otåligheten stiger. Sofver Hedvig? Han hoppas det, men vågar sig ej fram till sängen. Sitter där i stolen, som omhvärfd af elektriska batterier. Blodet sticker och prickar i ådrorna. De dansa galopp. Någon klifver upp på en stol. Champagnen skummar i glasen. Hurraropen runga. Däruppe ha de klang och jublande rytm, men hörda härnere bli de till hånlöjen:

Hedvig suckar och mumlar:

— De håller nog på hela natten.

— Naturligtvis — till dager ljusa. De är glada och sorglösa. Ihle skrifver inte halfsulningsskizzer och piglönepoem.

— Du är mycket trött, din stackare. Kan du inte lägga dig.

— Hvad skulle det tjäna till — i natt. Prins Karneval våldgästar ju.

— Minns du våra karnevaler förr? Den glada ankan som i en värld af glädje. Och nu skulle jag inte orka ta ett steg.

— Du blir väl bättre igen.

Som de orden sägas, mana de fram Hedvigs tårar. Stora och stilla rulla de ned för kinderna. Hon känner, hur de klibba sig fast i håret, men torkar inte bort dem. Det är detsamma — allting är detsamma — nej, det var sant, Karin får inte glömma att köpa jäst i morgon, och så skulle hon påminna om refvan på Toras klänning — och stärktvätten. Herre gud. Hon badar i svett. Den skulle ha hämtats i fredags. Tänk, om inte Kurt har några rena kragar kvar.

Nu är det väl Gerda, som sjunger. Kurt lutar sig tillbaka i stolen och lyssnar. En sådan klar, frisk flickstämma. Det är något i operettgenren. Den ligger till för henne. Hon är en fjäril i klar sommarluft. Gerda, hvem fångar dig?

Han reser sig.

— Här är olidligt hett. Jag måste gå ut ett slag och hämta frisk luft.

— Så här sent. Kan du inte öppna fönstret litet?

— Jo, för all del, men det är inte nog. Inser du inte, att jag behöfver räta på ryggen, komma ifrån eländet en stund.

— Jo.

Hennes stämma är lika hård och klanglös som hans. Och de gå begge, de två, som häktats samman, på skilda vägar ut i natten.

Hennes väg är tankens, en rasslande, sönderbråkad här af tankar jagar fram i mörkret, förbi det muntra tumultet en trappa upp, förbi den kroppsliga smärtan, förbi allt stort och ut på brödets slagfält, där skall den kämpa.

Kurt har rusat ned på gatan. Hatten är vräkt i nacken, öfverrocken fladdrar. Han står och stirrar på Ihles upplysta fönsterrad. Blåsten pinar lömskt fram om hörnet och sveper sig om honom en sekund, drar bort och kommer igen.

Han fryser, men har ingenstans att värma sig, ingen rätt till värme. Och långsamt skjuter han ned hatten, knäpper rocken och vandrar nedåt en tom gata, där ekot af hans egna steg förfölja honom. Han går nog inte långt, ty han har inte något mål, men när han vänder om, skall han se för sig skrifbordet, Hedvigs säng, rummets mörka vrår, de nötta stolarne, skåpet med sin spräckta spegeldörr, se alltsammans och stöna af trötthet och leda.

Strax efter midnatt är han hemma. Sorlet däruppe är örondöfvande. Musik och skrattsalfvor lyfta orgiens bacchantiska yra upp mot taket. Han hör fötter stampa en smattrande fanfar. Salslampan gungar rytmiskt, när dansen brusar fram däruppe.

I sängkammaren, där fönstret stått öppet, är det nu svalt och luften ren. Den elektriska arbetslampan väntar tåligt sitt rof. De oskrifna pappersbladen likaså, och som en symbol på Psyches vanmakt är den afbrutna pennan kastad.

— Kurt.

Han stannar tvärt. Tonfallet i det enda ordet innebar så mycket längtan, öfverraskning, glädje.

Och när han lutar sig ned öfver henne, famla två smala händer smeksamt om hans nacke.

— Hur är det fatt, Hedvig?

Han kysser hennes panna.

— Tack — det är som vanligt — — nej, kanske bättre.

— Du låter kryare.

Han är själt förundrad öfver att vänligheten smyger sig in i hans tankar. Det är som om det stormande jublet däruppe drog honom in i stillheten med en sargad och ömmande själs fruktan för hastig och oförstående beröring. Med dem däruppe, som prisa prins Karneval, har lifvet farit väl, med dem härnere har det farit illa, men just nu, när han märker Hedvigs tillgifna smekningar, blixtsnabbt förstår, att hon trott, att han skulle gå upp på festen, erfar han en viss lugn och afblekt lycka öfver att ej ha svikit hemmet.

Forts. å sid. 815.

DEN FÖRSTA RÖRPOSTEN FÖR PAKETER.

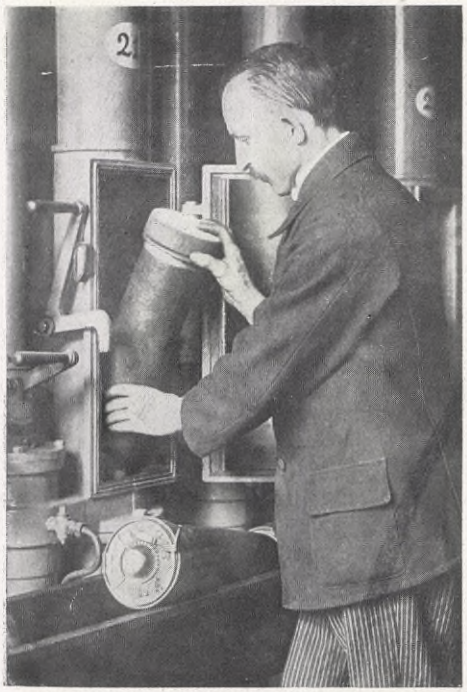

RÖRPOST-PAKET AFSÄNDES.

De offentliga rörpostanläggningarna användas, som man vet, endast till snällbefordran af bref, brefkort, m. m., hvars maximivikt alltid är ganska låg. Att emellertid samma system äfven är ägnad till paketbefordran, framgår af en privatanläggning, som för någon tid sedan i Berlin installerats i Nordstern-Försäkringsaktiebol. affärsbyggnad.

Alla till denna intressanta anläggning hörande ledningar ha en totallängd på omkring två kilometer; rörpoststationerna — inalles ej mindre än 26 — äro utrustade med 52 apparater. De nödvändiga signalledningarna utgöra en längd på nio kilometer.

Till paketernas befordran tjäna — på samma sätt som vid brefrörposten — burkar af lämpliga dimensioner, naturligtvis mycket större än de för brefven begagnade. Hvar och en af dessa burkar kan i sig upptaga paketer af en totalvikt på 5,5 kg. hvars maximilängd och -höjd resp, är 40 cm. och 12 cm. Burkarna drifvas af komprimerad luft igenom rören den komprimerade luften frambringas af elektriska blåsbälgar. Vid rörledningarna ha särskilda signalinrättningar anbringats, med hvars tillhjälp man lätt fastställer, om det i röret finnes en burk eller ej. I första fallet flammar en röd lampa upp, under det att en burks ankomst signaleras genom en grön lampa.

Omkring 900 paketburkar kunna hvarje dag befordras genom rörpostledningarna, hvarför totalkostnaderna endast utgöra 8 mark; befordringen af en burk kostar därför endast ung. 0,88 pfenning. Ju mera en dylik anläggning ökas och utvidgas, desto mindre blifva emellertid driftkostnaderna för hvarje paket.

D:r Alfred Gradenwitz.

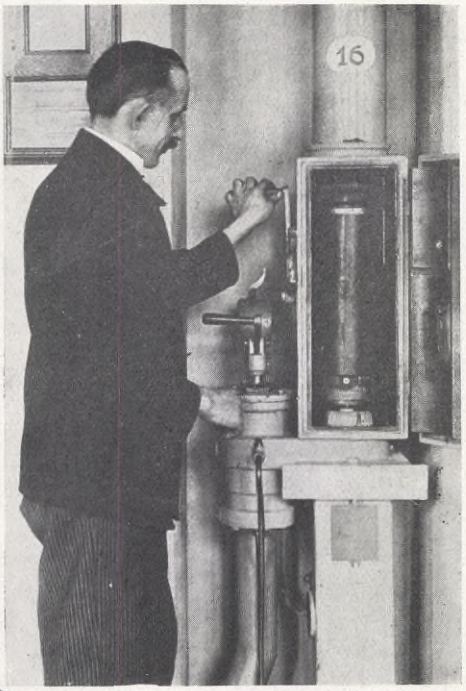

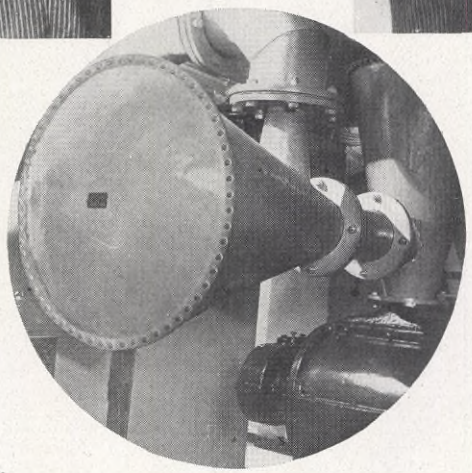

POSTPAKET ANKOMMA TILL EN RÖRPOSTSTATION.
I cirkeln: DEN ELEKTRISKA BLÅSBÅLGEN I MASKINRUMMET.

Texter till bilder å sid. 806.

Söndagen den 8 sept. spelades i Stockholms Stadion mellan *Djurgårdens I. F.* och *Göteborgskamraterna* en match i turneringen Stockholm—Göteborg, som blef en stor seger för de i hög stil spelande göteborgarna. Matchen slutade nämligen med det för Stockholm förkrossande nederlaget 8—0.

*

Ett af *Danska Kustartilleriföreningen uppställdt vandringspris för täflan i fotboll* mellan svenska och danska kustartillerister eröfrades första gången af Vaxholms Kustart.-reg:te den 5 sept. då svenskarna segrade med 3—1. Pokalen är utförd och utställd hos hofjuvelerare Hallberg, Stockholm.

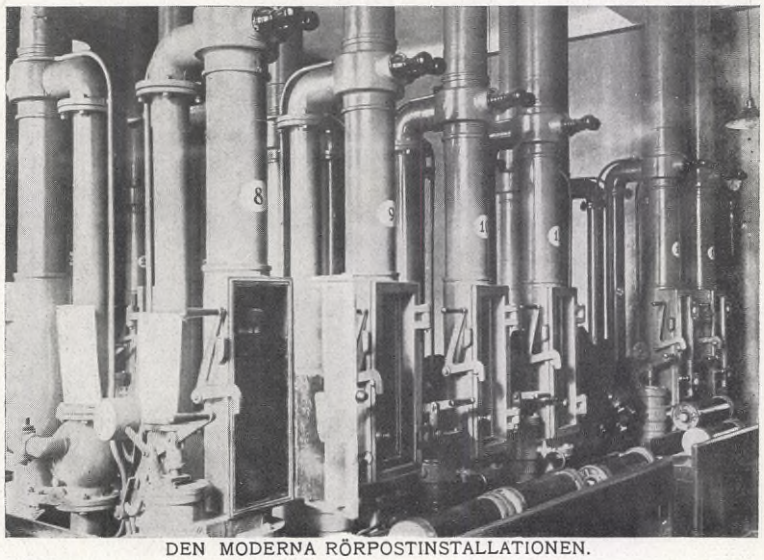

DEN MODERNA RÖRPOSTINSTALLATIONEN.

SIL-VARA,
den framstående österrikiske författaren-dramaturgen, sedan något år bosatt i Stockholm. Ett af hans dramatiska arbeten står inför uppförande å svensk scen, och ett enaktsskådespel har redan vunnit sin framgång i Norrköping och Göteborg med hr Anders de Wahl och fru Karin Molander i hufvudrollerna. Vi hänvisa till de vackra bilderna från uppförandet af "Pierrots drama".

En tillfällig medarbetare i Hvar 8 Dag, som nyligen haft ett samtal med den österrikiske dramaturgen Sil-Vara (nom de plume för G. Silberer) hvilken för närvarande genom sin enaktare "Pierrots drama" med hr de Wahls turné drar fram på segertåg i Sverige, tillskrifver oss följande om den för närvarande i Stockholm bosatte författaren:

"På min fråga hur gammal han var, svarade hr Sil-Vara: — För en ung skriftställare är jag redan gammal, och för en gammal är jag ännu ung. Och därmed måste vi väl låta oss nöja.

Sil Vara är infödd österrikare. I likhet med sin fader skulle han ha ägnat sig åt läkarekallet, men föredrog att "blifva ingenting" och sålunda draga ut i världen. Under flera år har han uppehållit sig i utlandet, något hvarom en del af hans böcker bära tydliga vittnesbörd. Hans "Londoner Spaziergänge" och "Englischen Staatsmänner" hafva äfven öfversatts till svenska och i höst kommer Norstedt & Söners förlag att utgifva Sil-Varas tredje bok. I Tyskland rönte hans arbete "Englischen Staatsmänner" en så utomordentlig framgång att den uppnådde en upplaga i ej mindre än 30,000 exemplar. Tillsvidare har boken utkommit på tyska, finska, svenska, tjechiska och ungerska språken. *Forts. å sid. 815.*

ANDERS DE WAHL *som "Pierrot" i Sil-Varas skådespel "Pierrots drama" å Nya teatern i Göteborg.*

T. v.: FRU KARIN MOLANDER *som "Colombine" i "Pierrots drama".*

Fotos för H. 8. D. af Atelier Jonason, Göteborg.

A. L. RIPA.
*F. d. Tullförvaltare. Karlshamn. — 75 år 20 sept.**

O. A. EDSBERG.
*Borgmästare. — Torshälla. 60 år 17 sept.**

E. W. LINDEWALD.
*Disponent. — Lidingö. 60 år 14 sept.**

F. W. P. HUMBLA.
*Borgmästare. — Sölvesborg. 55 år 19 sept.**

J. MÜLLER.
*F. d. Lektor. — Stockholm. 75 år 16 sept.**

A. E. HULTQUIST.
*Apotekare. — Varberg. 60 år 20 sept.**

V. T. LANDORF.
*Rektor. — Kristinehamn. 55 år 18 sept.**

A. J. LYCHOU.
*Stadsläkare — Djursholm. 50 år 4 sept.**

S. G. L. AF UGGLAS.
*Grefve. Kamm.-herre. Bergsing. — Sthlm. 65 år 23 sept.**

V. A. W. RENSTRÖM.
*Kapten. Godsägare — Rånna. 60 år 7 sept.**

E. B. TROLLE.
*Landshöfding. — Linköping. 55 år 23 sept.**

J. E. F. BENNET.
*Frih. Ryttmäst. Godsäg. Örtofta. — 50 år 5 sept.**

O. ÅKERMAN.
*Konsul. — Stockh. Donerat ett sjömanshus till Visby stad.**

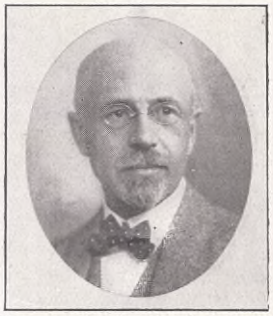

E. ÖHMAN.
*Bankir. — Stockholm. 55 år 11 sept.**

R. EDELFELT.
*Assuransdirektör. — Stockh. 50 år 6 sept.**

J. O. E. RYDBECK.
*Bankdirektör. — Stockholm. 40 år 31 aug.**

*** Data å nästa sida.**

VECKANS PORTRÄTTGALLERI

P. NILSSON †.
Hemmansegare. — Råby.
*F. 27. † 6 sept.**

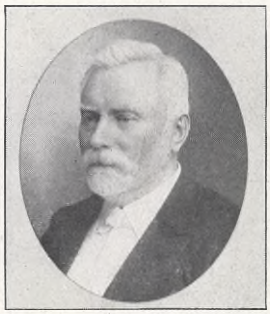

F. M. VON FRIESEN †.
*F. d. Lasarettsläk. — Stockholm. F. 35. † 8 sept.**

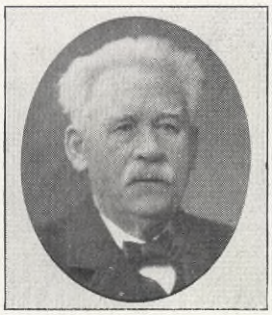

S. T. THULIN †.
Dekorationsmålare. — Lund.
*F. 37. † 3 sept.**

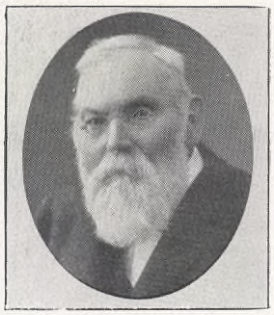

E. F. GUSTRIN †.
F. d. Kansliråd. — Stockholm.
*F: 39. † 7 sept.**

N. ANDERSSON †.
Boktryckare. — Stockholm.
F. 54. † 26 aug.

C. S. PETTERSON †.
Ingeniör. — Stockholm.
*F. 60. † 30 aug.**

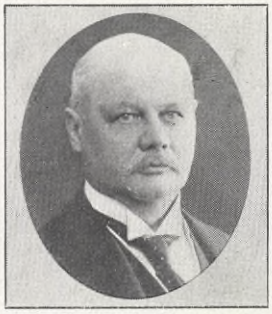

K. WIBORG †.
Fabrikör. — Stockholm.
*F. 61. † 25 aug **

H. A. HUSBERG †.
Direktör. — Arboga.
*F. 58. † 2 sept.**

AXEL RIPA. Stud. 62. kam.-ex. 63, e. o. landskont. v. Malmö landskont. 64, kammarskr. v. Malmö tullkamm. 65, tullförvalt. i Vadstena 78, i Uddevalla 86, i Karlshamn 88—11. På sin tid stadsfullm. i Vadstena o. Karlshamn v. ordf. i lasarettsdir., led. af Hamndir., af Brand. o. sjöfartsnmd. kyrkoråd i Karlshamn, led. af pröfn.-nmd. f. Blek., landstingsman.

ALBIN EDSBERG. Stud. 77, hofr.-ex. 86, v. hfd. 89, borgmäst. i Torshälla sedan 91. Mångårig ordf. i tax.-nmd.; ordf. i styr. f. Söderm. e. banks afd.-kontor.

EMIL WILHELM LINDEWALD. Efter prakt. o. anst. inom bryggeribr. disp. f. a.-b. Stockholms bryggerier 04—12. Repr. f. Sv. Röda Korsets hjelpkomm. v. besök å krigsfångeläger i Tyskland, Österrike-Ungern 15—17; militärinspektör f. fånglägren i Ryssland i Sv. legationens B.-afd. i Petrograd 17—18.

PHILIBERT HUMBLA. Stud. 82, hofr.-ex. 87. v. hfd. 90, not. i Skån. hofr. 94, borgmäst. i Sölvesborg sedan 02. Landstingsman.

JOSEPH MULLER. Stud. i Paris 65, fil. d:r i Leipzig 71, lär. v. Sjökrigsskolan 67, lekt. i franska spr. där 79—08. Bibliot. h. enkedrottn. Josephina 73, handsekr. 74.

ERIK HULTQUIST. Apot.-ex. 89, föreståndare. f. apot. i Alingsås 91—99, i Storvik 99—1900, f. apot. Enhörningen i Göteborg 1900—05, inneh. af apot. i Åmål 05—16, af apot. i Varberg sedan sistn. år. På sin tid led. af stadsfullm., kyrko- o. skolråd samt helsov. nmd. i Alingsås.

VIKTOR LANDORF. Stud. 84, fil. kand 88, adj. i Borås 95, tf. rektor v. Kristinehamns h. allm. läroverk sedan 06. Stadsfullm. 09—16, ordf. i drätselkamm. sedan 12, landstingsman sedan 16. Tryckfrihetsombud sedan 12.

ANTON LYCHOU. Stud. 88, med. lic. 98; tf. distr. läk. i Stockh. 99, aman. v. Allm. barnh. 1900, ex. prov. läk. i Djursholms distr. 02, stadsläk. i Djursholm sedan 15.

SAMUEL AF UGGLAS. Afg.-ex. fr. Teknolog. inst. 76, disp. v. Forsmarks bruk 78—81, arrend. af landtbr. där 82—85, disp. v. Ferna bruk 85—89, bitr. ing. i K. patentbyrån 92, sekr. i komm. f. Skand. dödl.-tab. 94, byrå-ing. i Pat. o. reg.-verket 98—09.

VICTOR RENSTRÖM. Uljtn. v. Skarab. reg. 79, kapt. 1900. i res. 08. Eg. sedan 84 egend. Rånna i Skarab. län. Ordf. i komm st. o. pens.-nmd.; ordf. i Skarab. fruktodl. föreningars länsförb., v. ordf. i styr. f. Sv. pomolog. fören.

ERIC TROLLE. Stud. 82, kansliex. 86, att. i Madrid s. å., f. sekr. i Utr. dep. 94, kammarh. o. tf. v. ceremonimäst. s. å., legat.-sekr. i Berlin 97, leg.-råd där 1900—03, kab.-sekr. 03—05, envoyé i Köpenh. 05, utrikesminister 05—09, envoyé i Berlin o. tillika gen.-konsul där 09—12, sedan sistn. år landshöfd. i Östergötl. län och ståthåll. på Linköp. slott. Sedan sistn. år ordf. i hushålln.-sällsk. o. Göta kanalbol. dir. Deleg. v. hand.-underhandl. m. Engl. 15, ordf. i krigsförsäkr.-komm. o. hand.-kom. s. å., led. af Utr.-dep. antagn. kom., kronans omb. i styr. f. N. Östergötl. o. Ö. centralbanans jernv.-a.-b. Ridd. o. komm. af K. M. O. Biografi o. helsid.-port. årg. VII:11.

JACOB BENNET. Uljtn. v. Skån. drag.-reg. 88, ryttm. 05, afsk. o. intr. i res. 07. Eger sedan 94 egend. Örtofta m. Slättäng i Malmöh.-län. Ordf. i komm.-st. o. nmd. sedan 01, ordf. i styr. f. Skån. landtmän. centralfören. Skån. landtm. arbetsgifv.-fören. o. Skån. betodl. centralfören; v. ordf. i styr. f. Sv. landtmännens riksförb.

EMRIC ÖHMAN. Stud. 82, deleg. i spanmålsfirman E. Öhmans söner & Co. i Stockholm 86—06, sedan sistn. år inneh. af bankirfirman E. Öhman Jr. Styr. led. i V. Viklunds verkst. a-b., a-b. Furage, Höganäs—Billesholm a-b. Sedan 98 led. af Stockh. skiljenmd f. hand., ind. o. sjöf.; sedan 99 ordf. i Stockh. köpmansklubbs nmd; sedan 02 fullm. i Stockh. handkamm., led. af dess lagutsk. 11—16, af dess revis. nmd o. skiljenmd sedan 17; sedan 17 ordf. i styr. f. Konsthandtv. gille; sedan 89 af magistr. uts. besiktn. man f. fodervaror o. spanmål.

ROBERT EDELFELT. Stud. 88, genomg. Göteborgs hand.-inst. samt prakt. å assur. kont. i utl.; tj.-man i sjöförsäkr. a-b. Ocean 90, styr. suppl. där 99; sedan 11 verkst. dir. i sjöförsäkr. a-b. Ägir i Stockholm.

OSCAR RYDBECK. Stud. 95, anst. h. Skand. kred.-a.-b. 96—1900, kamr. v. Österg. e. banks kontor i Linköping 1900—05, v. Verml. e. bank 05—06; verkst. dir. v. Kristineh. e. bank 07, v. Hernösands e. bank 07—08, v. Bank-a.-b. Norra Sverige 08—12, v. A.-b. Sv. priv. centralbank 12, samt v. detta bankinst. uppgående i Skand. kred.-a.-b. 17 verkst. dir. v. kontoret i Stockholm. Led. af styr. f. Sv. bankfören. 10, suppl. led. v. behandl. af frågor rör. Riksförsäkr.-anst. försäkr.-fond.

PER NILSSON †. Eg. af hemm. Råby i Örebro län. Ordf. i sockennmd o. senare i komm.-st., nmd o. fattigv.-styr. Landstingsman under omkr. 30 år. Mångårig led. af branst.-bol. o. hypot.-fören. direktioner; led. af styr. f. Mosjöns sänkn.-bol., granskn.-man f. förmynd.-skap, god man f. landtmät.-förrättn. Led. af Riksd. A. K. 67—69 o. 73—93; delt. i bild. af landtmannapartiet; suppl. i lagutsk. o. statsutsk., led. af bankoutsk. 85—87. af konstit.-utsk. 88—90. Statsrev. 81—82.

MAURITZ VON FRIESEN †. Stud. 56, med. lic. 66. aman. o. underläk. v. Seraf.-las. 67—68; lasarettsläk. i Västervik 68—06; läk. v. kronohäktet där fr. 71. Led. af dir. f. navig.-skolan i Västervik 95—06; sedan sistn. år bosatt i Stockholm.

SVANTE THULIN †. Målaremäst. i Kristianstad på 60-talet o. sedan 70-talet i Lund. Har utfört ett stort antal monumentala dekorationsmålningar i offentl. byggnader i Lund o. annorstädes, ss. i Lunds universitet o. Akadem. fören. samt i Lunds domkyrka, i Upsala univ. byggn, Teleborgs, Heckeberga o. Säfstaholms slott m. fl. Mångårig led. af stadsfullm., byggn. nmd o. styr. f. Kulturhist fören. i Lund samt i styr. f. tekn. yrkesskolan. Led. af brandförsäkr. komm.

EMIL GUSTRIN †. Stud. 60, fil. d:r prim. 68. doc. i prakt. fil. v. Lunds univ. 68—80; föreståndare. f. Lunds priv. elem.-skola 74—78, lekt. v. h. allm. lärov. i Örebro 78, rektor v. h. allm. lärov i Karlstad 80—82. Kansliråd o. byråchef i Eckles.-dep. 82—04. Led. af lärov.-komm. under åren 82—84, ordf. i 90 o. 93 års lärov.-komm:r. Sakkunn. i utarbet. af förslag t. ombildn. af lär. v. elem.-lärov. enke- o. pup.-kassa 06—07. Har såsom emb.-man i hög grad befrämjat undervisn. v. våra läroverk; ifrade sersk. f. en förbättrad underv. i främmande språk.

SAMUEL PRITTERSSON †. Utex. fr. Tekn. högsk. 90, anst. v. gasverkets nybyggn. v. Värtan 90—94, efter olika anställn. tekn. chef f. Västervik mek. verkst. 02. Konstruktör o. patentinneh. å ett flertal uppfinningar rör. transport- o. vattenledn.-anordn. f. landtmannabyggn. m. m. Tilldelad flera första pris.

KNUT VIBORG †. Inneh. af kem-tekn. fabr. Blenda i Stockholm; dref under 30 år fabr. o. affärsrörelse i Helsingfors. Har instiftat en donation på omkring 100,000 kr. till en fond f. svenska arméns flygofficerare samt lemnat Nationalmuseum frihet att ur ett efterlemnadt betydande konstgalleri utvälja f. museet önskvärda taflor.

HERMAN HUSBERG †. Dref på sin tid en omfattande affärsverksamhet som importör af smör i London; anlade senare landets första margarinfabrik, Arboga margarinfabrik, samt egde ett flertal mejerier i trakten; grundade jemväl a.-b. Sv. pennfabrik i Stockholm.

Till uppförande af ett sjömanshus i Visby har Konsul *O. Åkerman,* ene delägaren i firman Åkerman & Lion i Stockholm, donerat 100,000 kronor samt dessutom till dess underhåll skänkt värdepapper, af hvilka årliga räntan uppgår till omkring 15,000 kronor. Därförutom har donator förbundit sig att betala alla särskilda kostnader, som företaget kan komma att åsamka staden.

TEATER.

Forts. fr. sid. 812

Sil-Varas debutnoveller "*Babys Liebesgeschichte*", som han skref i England, grundade hans rykte i Österrike.

Sil-Vara har två systrar, hvilka äfvenledes äro konstnärligt verksamma. Den ena, Rose Silberer, är bildhuggarinna och har upprepade gånger utställt i Wien, Paris och Rom, den yngre, Paula Silten, är den första framställarinnan af karaktärsroller vid "Deutsches Schauspielhaus" i Hamburg. Under nästa säsong kommer hon att kreera titelrollen i Sil-Varas "*Die Gitana*", hvilken roll brodern uteslutande skrifvit för sin syster. "Die Gitana" är f. ö. af direktör Ranft förvärfvad för hans teater i Stockholm med ensamrätt för hela Sverige, hvarför den svenska publiken snart skall sättas i tillfälle att lära känna denna pjäs.

I Stockholm, hvarest Sil-Vara sedan ett år varit bosatt, har han fullbordat ett nytt stycke, benämndt "*Es geht weiter*". Detsamma spelas under en kostymbal på en enda natt och ger i en högst aktuell realistisk idéram synnerligen fantastiska tilldragelser, hvari vår tids händelser afspegla sig. En af hufvudfigurerna har författaren såsom komplimang för i Sverige njuten gästvänskap gifvit ett svenskt namn.

Herr Sil-Vara är hänryckt öfver sin stockholmsvistelse. Han är mycket tacksam för de sympatier, som där mött honom från intelligenscirklarna och berättar med entusiasm om den älskvärdhet och det tillmötesgående han rönt från alla kretsar i det stockholmska sällskapslifvet."

Det var en synnerligen fängslande teaterkväll som den 9 sept. bjöds å *Nya teatern* i Göteborg, då Anders de Wahls turné uppförde de båda österrikarna *Sil-Varas* och *Stefen Zweigs* respektive enaktare *Pierrots drama* och *Komedianten*.

Sil-Varas pjäs är dramat om en konstnär som drömmer om lifvets fullkomlighet och lycka för att då verkligheten plötsligt brutalt beröfvar honom hans tro äfven i smärtan söka befrielse i dikten. I hr *de Wahls* framställning erhöll denna själskris en beundransvärd tolkning, som i högsta grad fängslade och väckte intresse för typen. Som Pierrots unga hustru Colombine gaf fru *Karin Molander* en självständig och intressant gestalt, hvilken med herr de Wahl delade pjäsens afgjorda fr mgång hos publiken.

Det rent sceniska intrycket stegrades i följande stycken. Här hade hr *de Wahl* som komedianten, hvilken genom sin deklamation skall söka förmå fursten att ej märka rivalen som gömmer sig i hans älskades hus, en glansroll hvari hela denne märklige skådespelares illusionskraft och ovanliga scenkultur nådde en stundom gripande höjd. Stormande bifall och talrika blomsterhyllningar hemburo den såsom oförstående dekreterade Göteborgspublikens varma tacksamhet till konstnärerna.

KONUNG HAAKON.

Forts. fr. sid. 807

eller andligen gifvande förströelser strängt uppdelade lif. Till börden engelsk prinsessa och syster till Englands regerande konung Georg V är hon född den 26 november 1869. Fostrad i ett land, där det hålles som ett högt bud att kärleken begynner i det egna hemmet, skänker hon dock i stor utsträckning och ofta i tysthet sitt rika hjärtas intresse åt den filantropiska verksamhet som genom en sällsynt nationell offervillighet i Norge antagit så imponerande former. En skicklig ryttarinna och skidlöperska deltar hon lifligt i det friska lifvet på Kongsseteren på Voksenkollen, där kungaparet tillbringar sina vintrar.

Norges konungahus äger en enda prins — den en gång som tvåårig med sina kungliga föräldrar till det nya riket anländande prins Alexander, hvilken där såsom kronprins erhöll namnet *Olav*. Kronprins Olav är född i Danmark den 2 juli 1903. Redan från början har härdande och stärkande idrott och sport utgjort ett viktigt led i den unge furstens fostran. Det väckte äfven stor uppmärksamhet då den 14-årige kronprinsen under förra vinterns backlöpningar för skolungdom bland 550 pojkar med glans tog sitt 3:e pris för stilfullt utförda hopp på resp. 18 och 17½ meter. Han är äfven en säker och djärf ryttare och en mycket god seglare. Kronprinsens studier, som ledas af skolrektor Hallvig, ha i sommar tillåtit honom aflägga profven för realskoleexamen. Med sitt friska, hurtiga väsen, sitt sympatiska, tilltalande yttre är kronprins Olav det norska folkets skötebarn.

SV. STADSFÖRBUNDETS KONGRESS.

Till bild å sid. 805.

Fredagen den 6 september, föregången af en hel rad kommunala specialkonferenser, hvaribland stadsdomarnas, stadsombudsmännens och kommunalteknikernas möten samt den stora hyresnämndskonferensen, samlades i Stockholm *Svenska stadsförbundet* till sin tredje ordinarie konferens, som tillika var dess tioårsjubileum.

Första kongressen hölls i Göteborg 1911, den andra i Malmö 1915. Den nu afslutade tredje hade fått en storartad anslutning, hvilken vittnade om den betydelsefulla utvecklingen af förbundet under de gångna tio åren. Omkring 170 ombud voro utsedda af städer, köpingar och municipalsamhällen. Såsom hedersgäster hade inbjudits representanter för liknande sammanslutningar i grannländerna Norge, Danmark och Finland.

Första diskussionsämne var stadskommunernas finanser under kristiden, som inleddes med ett längre belysande föredrag af kamreraren i Stockholms stads kammarkontor *Björn Nordwall*. Efter af sekreteraren, doktor Yngve Larson, lämnat meddelande om det tilltänkta stadshistoriska institutet, följde föredrag af Stockholms stads landtegendomsnämnds direktör, kapten *C. H. Meurling* om Bostadsfrågan i städerna med särskild hänsyn till arbetsgifvarnas medverkan för dess lösning.

Sedan dagens förhandlingar afslutats, bereddes kongressdeltagarna tillfälle under sakkunnig ledning bese Stockholms stads koloni af provisoriska byggnadshus i Stadshagen samt Ulfsunda och Äppelvikens trädgårdsstäder. Sednare på kvällen gaf Stockholms stad stor bankett på Hasselbacken för kongressdeltagare och andra inbjudna till ett antal af 400 personer.

UNDER LASSET.

Forts. fr. sid. 810.

För Ihle och hans gäster är det alltid dagen i dag. För honom heter det: i dag, i morgon, hela arbetsveckan ut.

— När jag blir frisk kommer glädje till oss också, hviskar Hedvig liksom tröstande.

Han svarar ingenting, men klappar hennes tunna kind och går så tillbaka till arbetsbordet, står där en stund med domnade tankar och följer med blicken papperets jämnlöpande linjer,

Han är trött, det känner han, ohjälpligt trött, men ändå sjunker han ned på stolen — tungt och vanemässigt.

Hedvig har slutit ögonen. Hon är så dåraktigt lycklig öfver att han ej gick på festen. Det skulle varit så förfärligt att veta honom skräna bland de andra om ideal och lifsglädje och stundens fröjd, allt det där, som blifvit en dyrbar dekoration för de flesta. Och så skulle han kommit tillbaka till henne, tom på allt. — — — Hon hör hans penna glida trögt mot papperet, men den går jämt nu, låter icke störa sig af det frenetiska oljudet däruppe. Månne barnen sofva? Hon vänder sig dåsigt. Orkar inte oroa sig, bara njuta af att slippa ligga i spänning — ensam.

VÄRLDSKRIGET.

Sedan senaste öfversikten lämnades har tyskarnas reträtt i det närmaste afstannat. Efter återerövrande af en terräng intill 8 à 10 mils djup utefter stora delar af nuvarande slagfronten företer ententens offensivkraft en tydlig afmattning. Det är nu fullt klart att denna offensiv hvilken började som ett partiellt angrepp nere vid Marne flammat upp och vuxit ut till det stora bålverk ententen så länge utlofvat och som skulle innebära krigets afgörande. De rent frontala resultat densamma ppnått ha äfven varit öfverraskande stora. Och likväl vore det kanske förhastadt att draga den slutsatsen att det är ententens militära och numeriska öfverlägsenhet allena som afgjort denna dock verkligt öfverraskande och ej så litet egendomliga vändning i kriget.

Allt mer och mer klart framträder nu motivet till Tysklands militära rörelse. Den är ej *enbart* nödvändighet. Man skulle måhända t. o. m. kunna våga påstå att Tyskland trots allt — och trots motståndarnas för-

EXC. D:R WILHELM SOLF. *Tysk kolonialminister.*
Har gjort en del uttalanden i fredsfrågan som mer än någon tysk statsmans vunnit förståelse å entente-sidan. Också föreligga enstämmiga rykten om Solf såsom blifvande Rikskanslär.

Enligt rykten som taga allt bestämdare form föreslår i dagarna *rikskanslärsskifte i Tyskland*, i det att Hertling på grund af sitt hälsotillstånd tros skola begära befrielse från sitt ämbetes börda. Som hans efterträdare nämnes från vissa håll med stor bestämdhet Tysklands kolonialminister, doktor *Wilhelm Solf.* Excellensen, d:r Solf är född år 1862 i Berlin. Efter en hedrande filologisk studiebana, hufvudsakligen omfattande sanskrit och orientaliska språk, öfvergick S. till den diplomatiska banan, var en tid medlem af beskickningen i Kalkutta och senare guvernör öfver Samoa. Hans nyligen gjorda försonliga uttalanden i fredsfrågan ha väckt mycket stor uppmärksamhet äfven i ententeländer.

beredelser och sannolikt hårdt prässande offensiv, skulle kunnat hålla sina ställningar på ett helt annat sätt än som nu skett *om detta ingått i den militära ledningens planer.*

Men under nu rådande förhållanden — när ett besegrande blifvit otänkbart och ett stillastående innebär stora faror för nationens inre lif — har Tyskland valt den mot freden säkrast ledande vägen: utrymmande af de besatta områdena — hvilka samtidigt innebar det moraliska tillfredsställandet af motståndarnas oeftergifliga kraf. Naturligtvis kan ej detta utrymmande ske fullkomligt hufvudstupa och planlöst — det tillgår fullt krigsmässigt, utan en antydan om att samma hand som nu bränner och förstör i nästa stund måhända skall räckas till samförståndsfred.

Som en återspegling af folkets stämning bör man observera de många uttalanden i fredssyfte som under senaste tiden framkommit såväl i Tyskland som Österrike. Bland dessa äro kanske märkligast såsom tidstecken tyske tronföljarens uttalanden om läget, och hvari hans ståndpunkt till frågan om vapenmakten såsom afgörande faktor för framtidens väl och ve utmärker sig för minst lika stor radikalism som grefve Czernins, hvilken som bekant med sin ministerportfölj fick böta för att han ej ansåg krigets afgörande hvila uteslutande på slagfältet. Kronprinsens nyligen gjorda uttalande i samma anda äfvensom uttalanden af tyske kolonialministern d:r Solf och nu senast af Österrikiske utrikesministern, *grefve von Burian,* bära vittnesbörd om att andan i Centralländerna håller på att genomgå en förvandling. Ganska anmärkningsvärdt är isynnerhet den senares tal inför en journalistförening, hvari han efter framhållande af de ohyggliga lidanden, som måste bli följden af ett ytterligare fortsatt krig, där ingen af parterna hade utsikt att besegra den andra, uttalade önskvärdheten af det tillfälle till lugnt meningsutbyte som skulle kunna aflägsna de tvisteämne som nu skilja de krigförande parterna åt. I detta ligger, när det framföres genom en man i grefve Burians ställning ett tämligen tydligt erkännande af att centralmakterna nu skulle vara beredda för vapenhvila.

Just då detta skrifves ingår meddelandet om en *fransk-amerikansk* offensiv vid *St. Mihiel,* söder om Verdun, som alltjämt pågår, 8,000 fångar hafva redan fallit i angriparnas händer.

MISS ANNE MORGAN *en bekant amerikansk välgörarinna. Har personligen öfvervakat återuppbyggandet af ödelagda bondehem i Aisne-distriktet i Frankrike.* Efter fotografi

Till vignetten.

Granefors koppar- och messingsverk kan i år fira ett 300-årsjubileum. Det var nämligen år 1618 som man invid den idylliska Mieån vid Karlshamn anlade en kopparhammare för tillverkning af kopparplåt. Kraften fås ännu i dag från vattenfallen i ån, fastän under århundradens lopp den välbekanta fabriken fått den ena moderniseringen efter den andra. Den allra sista har just i år afprofvats, i det att man försöksvis velat ersätta kopparn med zink, då numera ytterst små partier koppartackor eller inga alls komma verket till godo.

INNEHÅLL: *Brukspatron Emil Spånberg (biografi och helsidesportr). — Konung Haakons besök vid Svenska hofvet. — Bilder och porträtt till dagskrönikan. — Världskriget. — Veckans porträttgalleri. — "Under lasset" af E. Knylenstierna-Wenster.*

Eftertryck af text eller illustrationer i HVAR 8 DAG utan angifvande af källan förbjudes vid laga påföljd.
För Berättelser och Historietter gäller ovilkorligt förbud.

F. A. B. HVAR 8 DAGS TRYCKERI, GÖTEBORG.